กลไกการเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีด้วยกระบวนการลูกเสือในสถานศึกษา

วรภร ทองจิตร[1] สุภชัย จันปุ่ม[2] ภูมิ พระรักษา[3] วนิดา สิมพล[4] ฤตธวัส พินิจนึก[4] และประกิต สิงห์ทอง[5]

[1]ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงศึกษาธิการ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300
[2]สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300
[3]สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ 10270
[4]สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเลย อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย 42000
[5]สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย 42130

Received: 17 October 2025
Revised: 15 May 2026
Accepted: 25 May 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้แบ่งการดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ คือ 1) ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารกิจการลูกเสือในการเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดี 2) วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารกิจการลูกเสือ โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมผสาน เก็บข้อมูลด้วยการสำรวจ สัมภาษณ์ และเยี่ยมพื้นที่ (Site Visit) และ 3) นำเสนอกลไกการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีด้วยกระบวนการลูกเสือ โดยใช้การวิจัยกึ่งทดลอง และการวิจัยเชิงประเมิน ประกอบด้วย การจัดทำร่างกลไก การทดลองใช้ภาคสนาม และการประเมินผล

ผลการวิจัยพบว่า การบริหารกิจการลูกเสือในสถานศึกษา ยังประสบปัญหาด้านนโยบาย บุคลากร การจัดกิจกรรม งบประมาณ และการมีส่วนร่วมของเครือข่าย ขณะที่ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการลูกเสือ ได้แก่ การจัดสรรทรัพยากรการออกแบบโปรแกรมการฝึกอบรม ภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วมของเครือข่าย การนิเทศติดตามและการพัฒนาบุคลากร ทั้งนี้ กลไกที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ปัจจัยภายนอก ปัจจัยสนับสนุน ปัจจัยกระบวนการ และผลลัพธ์การสะท้อนผล โดยเน้นการจัดกิจกรรมตามวิธีการลูกเสือ (Scout Method) ผลการทดลองใช้พบว่า ผู้เรียนมีพฤติกรรมเชิงบวกเพิ่มขึ้น ขณะที่พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ลดลง โดยผู้เชี่ยวชาญประเมินว่ากลไกมีความเหมาะสม เป็นไปได้ และสามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพในสถานศึกษา

คำสำคัญ: จิตสำนึก; ความเป็นพลเมืองที่ดี; กระบวนการลูกเสือ

* Corresponding Author: akanit@sueksa.go.th

Mechanisms for Fostering Good Citizenship Consciousness by Scouting Process

Woraphon Thongjit[1], Supachai Janpum[2], Phoom Praraksa[3], Wanida Simpol[4], Ritthawat Pinijnuek[4] and Prakit Singthong[5]

[1]Anti-Corruption Operations Center, Ministry of Education Dusit District, Bangkok 10300, Thailand
[2]Office of the Permanent Secretary, Ministry of Education Dusit District, Bangkok 10300, Thailand
[3]Primary Educational Service Area Office Samut Prakan 1, Mueang District, Samut Prakan Province 10270, Thailand
[4]Loei Provincial Education Office, Mueang Loei District, Loei Province 42000
[5]Primary Educational Service Area Office Loei 2, Wang Saphung District, Loei Province 42130, Thailand

Abstract

This research aimed to (1) investigating the conditions and problems of scout administration in order to promote good citizenship consciousness, (2) analyzing the factors affecting scout administration using a mixed-methods approach comprising surveys, interviews and site visits; and (3) proposing a mechanism for fostering good citizenship consciousness through the scouting process by using quasi-experimental and evaluation research including drafting the mechanism, conducting field implementation, and evaluating the outcomes.

The findings revealed that scout administration in educational institutions still experienced some difficulties such as policy, personnel, activity management, budget allocation, and network participation. The major factors affecting the efficiency of scout administration included resource allocation, training program design, leadership, network participation, supervision and monitoring, and personnel development. The developed mechanism consisted of four components such as external factors, supporting factors, process factors, and reflective outcome factors, with an emphasis on activities grounded in the scout method. The implementation results indicated that learners demonstrated increased positive behaviors, while the undesirable behaviors declined. Results from experts' evalution indicated that the mechanism was appropriate, feasible, and effective for practical implementation in educational institutions.

Keywords: Consciousness; Good Citizen; Scout Process

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายปฏิรูปการศึกษาโดยยึดหลักคุณธรรมนำความรู้ มุ่งมั่นขยายโอกาสทางการศึกษาให้เยาวชนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างกว้างขวางทั่วถึง โดยหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดสาระการเรียนรู้ให้ผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานแบ่งเป็น 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ คณิตศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม การงานอาชีพและเทคโนโลยี ศิลปะ สุขศึกษาและพลศึกษา และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) โดยกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นการบูรณาการองค์ความรู้ ทักษะ และเจตคติที่เกิดจากการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้และประสบการณ์ผู้เรียนมาปฏิบัติ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนประกอบด้วยกิจกรรม 3 ลักษณะ ได้แก่ กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมนักเรียน (กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี และกิจกรรมชุมนุม) กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551) กิจกรรมลูกเสือเป็นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่มุ่งเน้นการปลูกฝังให้ผู้เรียนเป็นผู้มีทักษะมีความสามารถในการใช้ชีวิต มีคุณลักษณะที่ดี มีความเป็นพลเมืองดี รับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว สังคม ชุมชนและประเทศชาติเป็นอย่างดี (ปิยพงษ์ คงภักดี, 2565; สุภัทรา วงษ์จันทร์, 2561)

กระบวนการลูกเสือเป็นกระบวนการทางการศึกษาส่วนหนึ่งในการพัฒนาเยาวชน ที่มุ่งเน้นพัฒนาสมรรถภาพของบุคคลทั้งทางสมอง ร่างกาย จิตใจ และศีลธรรม เพื่อให้เป็นบุคคลที่มีความประพฤติดีงาม ไม่กระทำตนให้เป็นปัญหาต่อสังคม โดยกระบวนการลูกเสือมีวัตถุประสงค์เพื่อฝึกอบรมให้การศึกษาและพัฒนาเยาวชนให้เป็นพลเมืองดี ไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ ศาสนา ทั้งนี้เป็นไปตามความมุ่งประสงค์ หลักการและวิธีการที่ลูกเสือโลกได้กำหนดไว้ เพื่อให้เป็นบุคคลที่มีความประพฤติดีงาม ไม่กระทำตนให้เป็นปัญหาต่อสังคม โดยมีหลักการที่สำคัญ ดังนี้ 1) มีศาสนาเป็นหลักยึดทางจิตใจ จงรักภักดีต่อศาสนาที่ตนเคารพนับถือ และพึงปฏิบัติศาสนกิจด้วยความจริงใจ 2) จงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์และประเทศชาติของตน พร้อมด้วยการส่งเสริมสนับสนุนสันติสุข และสันติภาพ ความเข้าใจที่ดีซึ่งกันและกัน และความร่วมมือซึ่งกันและกัน ตั้งแต่ระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ 3) เข้าร่วมพัฒนาสังคม ยอมรับและให้ความเคารพในเกียรติและศักดิ์ศรีของผู้อื่นและเพื่อนมนุษย์ทุกคน รวมทั้งธรรมชาติและสรรพสิ่งทั้งหลายในโลก 4) มีความรับผิดชอบต่อการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และ 5) ลูกเสือทุกคนต้องยึดมั่นในคำปฏิญาณและกฎของลูกเสือ (สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ, 2562)

การพัฒนาประเทศในบริบททางเศรษฐกิจและสังคมของไทยที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและรวดเร็วภายใต้กระแสสังคมเมือง การแข่งขัน และความเปลี่ยนแปลงในยุคเทคโนโลยีดิจิทัล ส่งผลให้สังคมไทยได้รับผลกระทบทั้งในระดับประเทศ ระดับสังคมส่วนย่อย และระดับปัจเจกบุคคล ก่อให้เกิดปัญหา

พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์และปัญหาทางสังคมหลายประการ เช่น ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน การโจรกรรม การใช้ความรุนแรง การละเมิดสิทธิบุคคล ปัญหายาเสพติด และปัญหาความประพฤติของเยาวชน อาทิ การทะเลาะวิวาทของนักเรียน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม วินัย และจิตสาธารณะของผู้เรียนในสถานศึกษา อันเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพคนและความเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ ดังนั้น สถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียน ทั้งด้านความมีวินัย ความรับผิดชอบ การเคารพสิทธิของผู้อื่น การเสียสละ การบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม และการมีจิตสำนึกสาธารณะ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการและวิธีการของกิจการลูกเสือที่มุ่งพัฒนาเยาวชนให้เป็นพลเมืองดี มีคุณธรรม จริยธรรม ภาวะผู้นำ และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเหมาะสม ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาคนไทย โดยยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ ทักษะ ความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม ตลอดจนสามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นและใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม ขณะเดียวกันการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีทั้งสมรรถนะทางวิชาการและคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่ดี เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกได้อย่างมีคุณภาพ โดยกระบวนการลูกเสือถือเป็นเครื่องมือทางการศึกษาที่บูรณาการคุณธรรมจริยธรรม การเรียนรู้จากการปฏิบัติ และการอยู่ร่วมกันในสังคมเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ สามารถใช้เป็นกลไกสำคัญในการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมของผู้เรียน ส่งเสริมวินัย คุณธรรมจริยธรรม ความรับผิดชอบ จิตสาธารณะ ภาวะผู้นำ การเสียสละ การบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม และจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดี ซึ่งเป็นคุณลักษณะพื้นฐานตามหลักการของกิจการลูกเสือและเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษากลไกการเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีด้วยกระบวนการลูกเสือในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและแนวทางการบริหารกิจการลูกเสือให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา เป้าหมายของหลักสูตร และนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ โดยมุ่งส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม วินัย และจิตสาธารณะ ผ่านการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเติบโตเป็นเยาวชนและพลเมืองที่ดี มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเหมาะสม และพร้อมรองรับความเป็นพลโลกในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารกิจการลูกเสือในการเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีในสถานศึกษา

2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารกิจการลูกเสือในการเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีในสถานศึกษา

3. เพื่อนำเสนอกลไกการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีด้วยกระบวนการลูกเสือในสถานศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

กลไกการเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีด้วยกระบวนการลูกเสือ หมายถึง แนวทางหรือกระบวนการที่สถานศึกษานำไปประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ตามหลักการและวิธีการของกิจการลูกเสือ เพื่อบ่มเพาะเยาวชนให้เกิดความตระหนักรู้ ค่านิยม และพฤติกรรมของการเป็นพลเมืองที่ดี โดยการนำเสนอกลไกอาศัยแนวคิดทฤษฎีระบบ System Approach ประกอบด้วย ตัวป้อน (Input) กระบวนการ (Process) ผลผลิต (Output) และข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) เพื่อให้กลไกมีความเป็นประโยชน์ มีความเป็นไปได้ มีความเหมาะสม และมีความถูกต้องสอดคล้องกับบริบทมากที่สุด

การบริหารกิจการลูกเสือ หมายถึง การดำเนินงานของผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาลูกเสือในสถานศึกษา ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้ 1) การบริหารงานลูกเสือ 2) การบริหารบุคลากรลูกเสือ 3) การบริหารกิจกรรมลูกเสือ 4) การบริหารทรัพยากร และ 5) การบริหารเครือข่ายและการมีส่วนร่วม

จิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดี หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง มีคุณธรรมของลูกเสือ มีจิตสาธารณะ และปฏิบัติตามวิถีประชาธิปไตย โดยเคารพสิทธิเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม มีระเบียบวินัย ปฏิบัติตามกฎกติกาของสังคมและกฎหมาย รวมถึงเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

สถานศึกษา หมายถึง สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กรมส่งเสริมการเรียนรู้ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

การประเมินผลกลไก หมายถึง กระบวนการประเมินความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องในการใช้กลไกการเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีด้วยกระบวนการลูกเสือในสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง และนักเรียนในสถานศึกษากลุ่มเป้าหมายสถานศึกษานำร่องทดลองใช้ภาคสนาม รวมทั้งการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เพื่อประเมิน ตรวจสอบ และรับรองความเหมาะสมของกลไกการเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีด้วยกระบวนการลูกเสือในสถานศึกษาภายหลังการทดลองใช้ภาคสนาม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed-Methods) การวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) และการวิจัยเชิงประเมิน (Evaluation Research) โดยแบ่งการดำเนินการออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารกิจการลูกเสือในการเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีในสถานศึกษา โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เพื่อศึกษาสภาพปัญหา ข้อจำกัด และบริบทการดำเนินงาน ดำเนินการในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567

ระยะที่ 2 วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารกิจการลูกเสือในการเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีในสถานศึกษา โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติ ผู้ทรงคุณวุฒิและการเยี่ยมพื้นที่สถานศึกษาต้นแบบ (Site Visit) พร้อมสังเคราะห์ร่วมกับผลการศึกษาในระยะที่ 1 ดำเนินการในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567

ระยะที่ 3 นำเสนอกลไกการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีด้วยกระบวนการลูกเสือในสถานศึกษา แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนย่อย ได้แก่

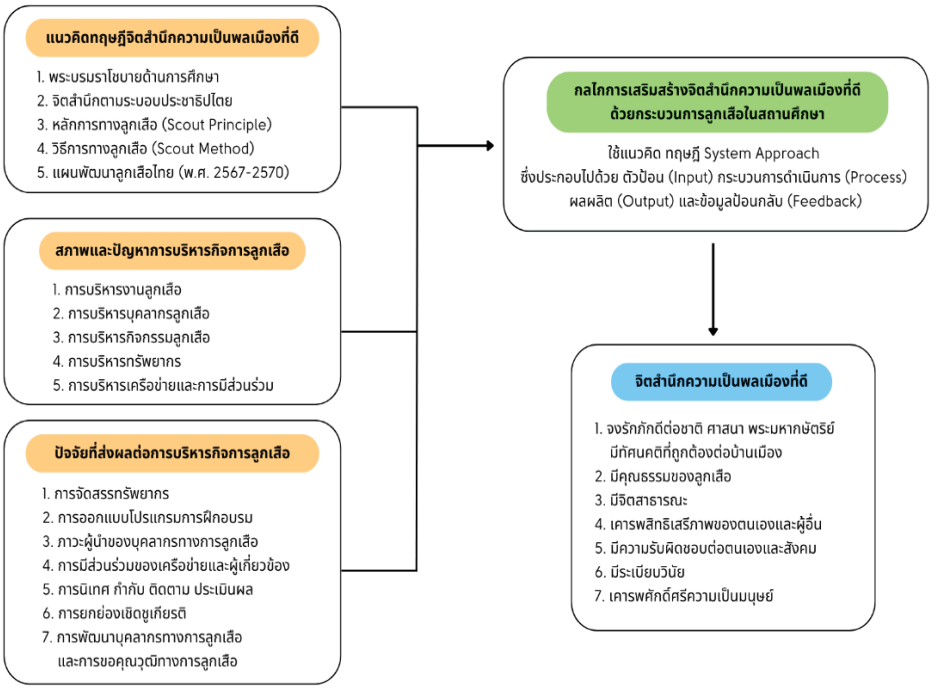
ขั้นที่ 1 จัดทำและตรวจสอบร่างกลไก โดยนำผลการวิจัยจากระยะที่ 2 มากำหนดประเด็นคำถามเพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกจากผู้บริหารระดับสูงในกระทรวงศึกษาธิการ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านลูกเสือและผู้บังคับบัญชาลูกเสือ เพื่อสังเคราะห์กลไกร่วมกับการสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติผ่านการเยี่ยมพื้นที่ (Site Visit) สถานศึกษาต้นแบบที่ผ่านเกณฑ์การประเมินผลและได้รับรางวัลโครงการโรงเรียนดีวิถีลูกเสือประจำปี พ.ศ. 2565

ขั้นที่ 2 การทดลองใช้ภาคสนาม โดยนำกลไกที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้ในสภาพจริง

ขั้นที่ 3 การประเมินผล เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์และประสิทธิผลของกลไกการเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีด้วยกระบวนการลูกเสือในสถานศึกษาที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ โดยดำเนินการศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567

กรอบแนวคิด

การวิจัยครั้งนี้ได้สังเคราะห์เอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการนำเสนอกลไกการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีด้วยกระบวนการลูกเสือในสถานศึกษา ดังภาพ 1

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน และผู้ปกครองในสถานศึกษาของจังหวัดที่สำนักงานศึกษาธิการภาคตั้งอยู่ในพื้นที่ จำนวนทั้งหมด 18 จังหวัด รวมประชากรทั้งสิ้นจำนวน 24,211,940 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง แบ่งออกตามระยะการดำเนินงาน ดังนี้

ระยะที่ 1 และระยะที่ 2 ของการวิจัยศึกษาสภาพ ปัญหา และวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารกิจการลูกเสือ ใช้กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ จำนวน 1,600 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน และผู้ปกครอง กลุ่มละ 400 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ปฏิบัติ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน และผู้ปกครอง จำนวนรวมทั้งสิ้น 360 คน จาก 18 จังหวัด โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 15 คน ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูงในกระทรวงศึกษาธิการ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านลูกเสือ และผู้บังคับบัญชาลูกเสือ นอกจากนี้ยังมีการเก็บข้อมูลด้วยการเยี่ยมพื้นที่ (Site Visit) จากสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลโรงเรียนดีวิถีลูกเสือประจำปี พ.ศ. 2565 จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนมัธยมวัดหนองแขม โรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม และโรงเรียนประสานสามัคคีวิทยา โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ระยะที่ 3 ของการวิจัยเป็นการจัดทำร่าง ทดลองใช้ และประเมินกลไกการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดี ใช้กลุ่มตัวอย่างจากระยะที่ 1 ในการจัดทำร่างกลไก และเพิ่มกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับตรวจสอบร่างกลไก อีก 4 คน ส่วนการทดลองใช้ภาคสนามดำเนินการในสถานศึกษานำร่อง 7 แห่ง ใน 3 จังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดเลย ประกอบด้วย สถานศึกษาที่ผ่านเกณฑ์การประเมินและได้รับรางวัลโครงการโรงเรียนดีวิถีลูกเสือ จำนวน 3 แห่ง คือ โรงเรียนดงใหญ่วิทยาคมรัชมังคลาภิเษก โรงเรียนบ้านน้ำพร และโรงเรียนบ้านป่างิ้วหนองฮี ส่วนสถานศึกษาที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินและไม่ได้รับรางวัลโครงการโรงเรียนดีวิถีลูกเสือ จำนวน 4 แห่ง คือ โรงเรียนบ้านสะอาด โรงเรียนเอราวัณ โรงเรียนบ้านวังลานวังทอง และโรงเรียนบ้านหนองหน่อง รวมประชากรทั้งสิ้น 1,746 คน แบ่งเป็น ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 122 คน นักเรียน จำนวน 812 คน และผู้ปกครอง จำนวน 812 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการประเมินผลการทดลองใช้ภาคสนาม มีจำนวน 987 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 93 คน นักเรียน จำนวน 447 คน และผู้ปกครอง จำนวน 447 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอนเช่นเดียวกัน และยังมีผู้เชี่ยวชาญอีก 7 คนร่วมประเมินกลไกหลังการทดลองใช้

เครื่องมือที่ใช้วิจัย

เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย มีจำนวน 8 ฉบับ คือ

1. แบบสำรวจสภาพและปัญหาการบริหารกิจการลูกเสือ เป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist) ใช้สำหรับเก็บรวบรวมสภาพและปัญหาการบริหารกิจการลูกเสือ

2. แบบสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติ เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi Structured Interview) ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารกิจการลูกเสือจากผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน

3. แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi Structured Interview) ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารกิจการลูกเสือ

4. แบบบันทึกการเยี่ยมพื้นที่ เป็นข้อคำถามปลายเปิด (Open Ended Questions) ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากสถานศึกษาต้นแบบทางด้านการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีด้วยกระบวนการลูกเสือ

5. แบบตรวจสอบร่างกลไกการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีด้วยกระบวนการลูกเสือในสถานศึกษา เป็นข้อคำถามปลายเปิด (Open Ended Questions) ใช้ประกอบการตรวจสอบร่างกลไกโดยผู้ทรงคุณวุฒิก่อนทดลองใช้ภาคสนาม

6. แบบบันทึกการศึกษาภาคสนาม (Field Note) ใช้สำหรับบันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างการทดลองใช้กลไก เป็นข้อคำถามปลายเปิด (Open Ended Questions) ประกอบด้วย เครื่องมือนิเทศภายนอก และเครื่องมือนิเทศภายใน

7. แบบบันทึกการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เพื่อประเมินและรับรองกลไกภายหลังการทดลองใช้ภาคสนาม

8. แบบประเมินความพึงพอใจต่อการใช้กลไก เป็นข้อคำถามแบบมาตรประมาณค่า (Rating Scale) และข้อคำถามปลายเปิด (Open Ended Questions) ใช้กับผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน ในสถานศึกษากลุ่มเป้าหมายภายหลังการทดลองใช้ภาคสนาม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แต่งตั้งคณะผู้ช่วยนักวิจัยในพื้นที่ เพื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน และผู้ปกครอง จากนั้นจัดประชุมเพื่อชี้แจงรายละเอียดและแนวทางการเก็บข้อมูลตามเครื่องมือวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยใช้การสำรวจและการสัมภาษณ์ในคราวเดียวกัน โดยอาจสัมภาษณ์เดี่ยวหรือกลุ่มตามความเหมาะสม

2. จัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ ประสานไปยังสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย และลงพื้นที่เยี่ยมสถานศึกษาต้นแบบโรงเรียนดีวิถีลูกเสือ

3. ประสาน นัดหมาย และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 15 คน เพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการบริหารกิจการลูกเสือและการเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีด้วยกระบวนการลูกเสือ

4. ประชุมนักวิจัย เพื่อร่างกลไกการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีด้วยกระบวนการลูกเสือในสถานศึกษา จากนั้นประสานและนัดหมายผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 4 คน เพื่อตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับร่างกลไก

5. ดำเนินการคัดเลือกสถานศึกษานำร่องเพื่อทดลองใช้ภาคสนาม โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) พร้อมจัดประชุมผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมความพร้อมในการดำเนินการทดลองใช้ จากนั้นให้สถานศึกษานำร่องดำเนินกิจกรรมตามหลักสูตร/โปรแกรมการฝึกอบรมลูกเสือที่กำหนดไว้ โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ครอบคลุมทั้งในระดับส่วนกลาง ระดับจังหวัด ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับสถานศึกษา รวมทั้งประเมินความพึงพอใจของผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน เพื่อนำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนากลไกการดำเนินงานให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาต่อไป

6. จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Symposium) หลังการทดลองใช้ภาคสนามของแต่ละสถานศึกษา เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และบทเรียนที่ได้รับ รวมทั้งจัดประชุมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เพื่อประเมินและรับรองกลไกการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีด้วยกระบวนการลูกเสือในสถานศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการโดยแบ่งตามลักษณะของข้อมูล โดยข้อมูลเชิงปริมาณจะวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างด้วยค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์จะวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ส่วนข้อมูลจากการเยี่ยมพื้นที่และการบันทึกภาคสนามจะวิเคราะห์โดยใช้การสรุปอุปนัย (Analytic Induction) สำหรับการประเมินความพึงพอใจต่อการใช้กลไกการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีด้วยกระบวนการลูกเสือจะวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) ร้อยละ (Percentage) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) พร้อมทั้งวิเคราะห์ผลการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เพื่อประเมินความสอดคล้องของกลไก โดยวิเคราะห์ความเที่ยงระหว่างผู้ประเมิน (Inter-Rater Reliability)

สรุปผลการวิจัย

ระยะที่ 1 ผลการศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารกิจการลูกเสือในการเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีในสถานศึกษา

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

จากผลการวิจัยพบว่า สภาพและปัญหาการบริหารกิจการลูกเสือในการเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีด้วยกระบวนการลูกเสือในสถานศึกษา จำแนกเป็นรายด้าน ดังนี้ 1) ด้านการบริหารงานลูกเสือ พบว่า ที่มีปัญหามากที่สุด คือ การกำหนดนโยบายและแผนการบริหารงานลูกเสือในสถานศึกษา คิดเป็นร้อยละ 40.30 รองลงมา การกำหนดกรอบงานลูกเสือในสถานศึกษา คิดเป็นร้อยละ 39.80 และการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบงานลูกเสือและผู้บังคับบัญชาลูกเสือตามโครงสร้าง คิดเป็นร้อยละ 38.50 ตามลำดับ 2) ด้านการบริหารบุคลากรลูกเสือ พบว่า ประเด็นที่มีปัญหามากที่สุด คือ ความรู้และทักษะในกิจกรรมลูกเสือของบุคลากรลูกเสือ คิดเป็นร้อยละ 55.50 รองลงมา คุณวุฒิทางการลูกเสือของบุคลากรลูกเสือ คิดเป็นร้อยละ 44.00 และการพัฒนาตนเองของบุคลากรลูกเสือคิดเป็นร้อยละ 37.50 ตามลำดับ 3) ด้านการบริหารกิจกรรมลูกเสือ พบว่า ประเด็นที่มีปัญหามากที่สุด คือ การวิเคราะห์และนำหลักสูตรมาจัดกิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 46.00 รองลงมา การจัดตั้งกลุ่ม/กองลูกเสือตามโครงสร้าง คิดเป็นร้อยละ 41.50 และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรกำหนด คิดเป็นร้อยละ 39.80 ตามลำดับ 4) ด้านการบริหารทรัพยากร พบว่า ประเด็นที่มีปัญหามากที่สุด คือ การสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมลูกเสือ คิดเป็นร้อยละ 52.80 รองลงมา การแต่งเครื่องแบบและประดับเครื่องหมายลูกเสือของนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 45.30 และความพร้อมด้านอาคารสถานที่ เช่น แหล่งเรียนรู้ ห้องเรียนลูกเสือ สถานที่เปิดกอง คิดเป็นร้อยละ 43.50 ตามลำดับ และ 5) ด้านการบริหารเครือข่ายและการมีส่วนร่วม พบว่า ประเด็นที่มีปัญหามากที่สุด คือ การมีส่วนร่วมของ

ผู้ปกครองในการจัดกิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 48.80 รองลงมา การมีส่วนร่วมของครูในโรงเรียนในการจัดกิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 45.80 และการมีส่วนร่วมจากหน่วยงาน/องค์กรภายนอกในการจัดกิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 40.80 ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

2.1 สภาพปัญหา การบริหารกิจการลูกเสือในสถานศึกษาประสบกับปัญหาในหลายด้าน ทั้งในระดับนโยบาย การดำเนินงาน และทรัพยากรบุคคล โดยพบว่า การกำหนดนโยบายและแผนงานลูกเสือในหลายสถานศึกษาขาดความชัดเจน ไม่สามารถจัดโครงสร้างตามระเบียบได้ครบถ้วน อันเนื่องมาจากข้อจำกัดด้านบุคลากรที่ไม่มีคุณวุฒิทางการลูกเสือ ความรู้ และทักษะในกิจกรรมลูกเสืออย่างเพียงพอ นอกจากนี้การแต่งตั้งผู้บังคับบัญชาลูกเสือไม่สมบูรณ์ตามโครงสร้าง และขาดการประชุมวางแผนอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้กิจกรรมต่าง ๆ ไม่ได้ดำเนินการตามหลักสูตรอย่างครบถ้วน ขณะเดียวกันการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลกิจกรรมลูกเสือไม่เป็นระบบ ขาดความต่อเนื่องและไม่มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจน การรายงานผลการดำเนินงานไม่ครบถ้วน ส่งผลต่อการวางแผนพัฒนากิจกรรมในอนาคต นอกจากนี้การใช้แบบพิมพ์ลูกเสือยังมีขั้นตอนที่ซับซ้อน ขาดการสื่อสารเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง ทำให้การดำเนินงานล่าช้าในด้านบุคลากรพบปัญหาการขาดแคลน ผู้ที่มีคุณวุฒิทางลูกเสือ ครูที่ได้รับมอบหมายให้จัดกิจกรรมลูกเสือบางรายไม่มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหา อีกทั้งยังไม่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งขาดแรงจูงใจในการเข้ารับการอบรมซึ่งส่วนหนึ่งเกิดจากภาระงานที่มาก ข้อจำกัดด้านเวลา และงบประมาณ

2.2 สภาพปัจจุบัน สถานศึกษาหลายแห่งพยายามดำเนินการบริหารงานลูกเสือให้เป็นไปตามระเบียบและโครงสร้างที่กำหนด โดยมีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบ ผู้กำกับลูกเสือ และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ เช่น การเรียนการสอนในรายวิชาลูกเสือ การจัดพิธีการลูกเสือตามปฏิทินของหน่วยงานต้นสังกัด และการบูรณาการเนื้อหาเข้ากับวิชาอื่น ๆ แม้ว่าในบางพื้นที่จะสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ยังพบว่า สถานศึกษาขนาดเล็กมีข้อจำกัดด้านจำนวนครู งบประมาณ และสถานที่ การจัดกิจกรรมยังคงใช้รูปแบบเดิมซ้ำ ๆ ไม่ตอบสนองความสนใจของผู้เรียน ไม่สามารถปรับให้ทันกับสถานการณ์และบริบทปัจจุบัน นอกจากนี้ยังพบว่า การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูในเรื่องการจัดกิจกรรมลูกเสือยังเกิดขึ้นน้อย ในส่วนของการสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากร พบว่า หลายสถานศึกษาต้องพึ่งพาการระดมทุนหรือขอรับความช่วยเหลือจากภายนอก เนื่องจากงบประมาณจากหน่วยงานต้นสังกัดมีจำกัด โดยเฉพาะในด้านวัสดุอุปกรณ์ เครื่องแต่งกาย และการพัฒนาบุคลากร

2.3 ปัจจัยแห่งความสำเร็จ ปัจจัยที่ส่งผลให้การบริหารกิจการลูกเสือในสถานศึกษาประสบผลสำเร็จ ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ให้การสนับสนุนกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง มีความรู้ความเข้าใจในระบบลูกเสือ สามารถกำหนดนโยบายที่ชัดเจน และวางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ อีกทั้งสามารถสร้างค่านิยมและแรงบันดาลใจแก่ครูและผู้เรียนในส่วนของครูผู้รับผิดชอบ หากมีคุณวุฒิ

ด้านลูกเสือ และได้รับการส่งเสริมพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่อง จะสามารถออกแบบกิจกรรมให้มีความหลากหลาย ทันสมัย และตอบสนองความสนใจของผู้เรียนได้ดี ส่งผลต่อการปลูกฝังคุณลักษณะของพลเมืองดีตามวัตถุประสงค์ของกระบวนการลูกเสือ นอกจากนี้การมีระบบนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลที่ชัดเจน จะช่วยให้สามารถวางแผนพัฒนากิจกรรมได้ตรงจุด รวมถึงการมีแนวทางการจัดทำแผนการเรียนรู้และการดำเนินกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม และสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ตลอดจนการมีส่วนร่วมจากเครือข่าย ผู้ปกครอง และหน่วยงานภายนอกอย่างต่อเนื่องล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้การบริหารงานลูกเสือเกิดประสิทธิผลสูงสุด

ระยะที่ 2 วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารกิจการลูกเสือในการเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีในสถานศึกษา

ผลจากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารกิจการลูกเสือ จำแนกเป็นรายด้าน ดังนี้

1. ด้านการจัดสรรทรัพยากร การสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรที่เพียงพอส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถจัดกิจกรรมลูกเสือได้หลากหลายมีประสิทธิภาพ และช่วยสร้างจิตสำนึกพลเมืองที่ดี ถ้าสถานศึกษาขาดความพร้อมด้านอาคาร สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ และสื่อเทคโนโลยี จะเป็นอุปสรรคต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งผลให้ผู้เรียนขาดโอกาสในการเรียนรู้

2. ด้านการออกแบบโปรแกรมการฝึกอบรม การออกแบบโปรแกรมที่ชัดเจน ถูกต้องตามวิธีลูกเสือมีกิจกรรมที่หลากหลายสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน เหมาะสม ท้าทาย เน้นการปฏิบัติจริง ส่งเสริมความรับผิดชอบและจิตอาสา รวมถึงเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินกิจกรรมจะช่วยกระตุ้นการพัฒนาจิตสำนึกพลเมืองที่ดี ถ้าสถานศึกษาขาดการวิเคราะห์และทบทวนหลักสูตร การไม่จัดตั้งกลุ่ม/กองลูกเสือตามโครงสร้างที่ถูกต้อง ขาดแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้น Scout Method และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไม่เน้นจิตสำนึกพลเมืองที่ดี 7 ประการ จะเป็นข้อจำกัดทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์

3. ด้านภาวะผู้นำของบุคลากรทางการลูกเสือ ภาวะผู้นำของผู้บริหารและบุคลากรที่เข้มแข็งเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดทิศทางแก้ปัญหา และส่งเสริมให้กิจการลูกเสือมีประสิทธิภาพ ถ้าสถานศึกษาขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถและระเบียบที่ไม่ยืดหยุ่น การขาดนโยบายและแผนการบริหารงาน การไม่กำหนดกรอบงานและโครงสร้างที่ชัดเจน รวมถึงภาวะผู้นำที่ขาดทักษะและความรู้ด้านลูกเสือจะเป็นอุปสรรคต่อประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา

4. ด้านการมีส่วนร่วมของเครือข่ายและผู้เกี่ยวข้อง การมีเครือข่ายสนับสนุนจากภายนอกและผู้ปกครองช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับการจัดกิจกรรมลูกเสือ ถ้าสถานศึกษาไม่มีเครือข่ายจะเป็นอุปสรรคในการขยายผล

5. ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล การมีระบบนิเทศ ติดตาม และประเมินผลที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม และดำเนินอย่างต่อเนื่องจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการปรับปรุงและพัฒนางานด้านลูกเสือให้มีคุณภาพ ถ้าหน่วยงานสถานศึกษาขาดระบบนิเทศที่ชัดเจน และมีบุคลากรนิเทศที่เชี่ยวชาญเป็นอุปสรรค รวมถึงการขาดการวัดและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ ทำให้ไม่สามารถปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมลูกเสือได้ตามเป้าหมาย

6. ด้านการยกย่องเชิดชูเกียรติและการขอคุณวุฒิทางการ การยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างขวัญกำลังใจให้บุคลากร แต่ขั้นตอนการขอรับรางวัลที่ยุ่งยากและจำนวนรางวัลที่น้อยทำให้บุคลากรไม่สนใจ ขาดแรงจูงใจ

7. ด้านการพัฒนาบุคลากร การส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูได้รับการพัฒนาทักษะและความรู้ด้านลูกเสือมีความสำคัญต่อการจัดกิจกรรม อย่างไรก็ตามบุคลากรอาจมีทัศนคติเชิงลบ มีภาระค่าใช้จ่ายและประสบปัญหาในการเข้าถึงการอบรม

ผลการศึกษาสถานศึกษาต้นแบบ 3 แห่ง พบว่า ปัจจัยด้านการจัดสรรทรัพยากรมีผลต่อการบริหารกิจการลูกเสือเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดี ได้แก่ มีงบประมาณที่เหมาะสมเพียงพอ มีการระดมทุนจากหน่วยงานภายนอก ความพร้อมด้านสถานที่ สื่อ วัสดุ และการสนับสนุนด้านบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถจากภายนอก ล้วนส่งผลต่อประสิทธิภาพของกิจกรรมลูกเสือ นอกจากนี้ การจัดทำเอกสารธุรการที่เป็นระบบ การรายงานผลรับจ่ายเงินบำรุงที่ชัดเจน และการปลูกฝังความภาคภูมิใจในการแต่งเครื่องแบบลูกเสือก็เป็นปัจจัยส่งเสริมที่สำคัญ

ระยะที่ 3 นำเสนอกลไกการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีด้วยกระบวนการลูกเสือในสถานศึกษา

1. ขั้นที่ 1 ผลการศึกษาร่างกลไกการเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง พบว่า กลไกในการเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีด้วยกระบวนการลูกเสือ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ ปัจจัยภายนอก ปัจจัยสนับสนุน ปัจจัยกระบวนการ และผลลัพธ์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 ปัจจัยภายนอก มุ่งเน้นการพัฒนานโยบายและแผนการบริหารกิจการลูกเสือจากระดับประเทศสู่สถานศึกษา การจัดทำระบบธุรการออนไลน์ และการสื่อสารประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ

1.2 ปัจจัยสนับสนุน ครอบคลุมการกำหนดนโยบายในระดับสถานศึกษา การพัฒนาหลักสูตรและโปรแกรมการฝึกอบรมลูกเสือ การวางแผนกิจกรรม การบริหารบุคลากร การจัดทำแหล่งเรียนรู้และสื่อสารประชาสัมพันธ์ การนิเทศติดตามและประเมินผล ตลอดจนการสร้างเครือข่ายและการระดมทรัพยากรอย่างเป็นระบบ

1.3 ปัจจัยกระบวนการ เน้นการจัดกิจกรรมลูกเสือที่เสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีอย่างต่อเนื่อง โดยใช้วิธีการลูกเสือ (Scout Method) เช่น การเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ (Learning by Doing) การทำงานเป็นกลุ่ม และการใช้กฎและคำปฏิญาณเป็นเครื่องมือหลักในการพัฒนา

1.4 ผลลัพธ์การสะท้อนผล คือ การที่ผู้เรียนมีจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดี อันเกิดจากการบ่มเพาะอย่างต่อเนื่องตามหลักการลูกเสือ และการนำเสนอผลสำเร็จในระดับต่าง ๆ ผ่านเวที Symposium ผลการตรวจสอบร่างกลไกของผู้ทรงคุณวุฒิ มีความเห็นสอดคล้องกันถึงความเป็นไปได้ มีประโยชน์ โดยมีประเด็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ดังนี้ กระบวนการจำเป็นต้องมีการจัดการอย่างเป็นระบบมีแผนงานและกลไกที่ชัดเจน โดยเฉพาะการวางแผนนโยบาย การจัดกิจกรรม การพัฒนาครู และการมีส่วนร่วมของชุมชนจึงจะสามารถผลักดันให้กระบวนการลูกเสือกลายเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาประชากรไทยสู่พลเมืองที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะปัจจัยองค์ประกอบที่ 4 ด้านหลักสูตร/โปรแกรมการฝึกอบรมลูกเสือ ซึ่งมีการประชุมและระดมผู้ทรงวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันจัดทำโปรแกรมการฝึกอบรมลูกเสือในการเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีในสถานศึกษา และให้สถานศึกษานำร่องนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามตัวชี้วัด

2. ขั้นที่ 2 ผลการทดลองใช้กลไกการเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีด้วยกระบวนการลูกเสือในสถานศึกษา สามารถสรุปประเด็นความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้ดังนี้

2.1 กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา ผลที่เกิดขึ้นจากการนำกลไกที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการด้านงานลูกเสือ พบว่า ผู้เรียนมีพฤติกรรมเชิงบวกมากขึ้น มีจิตอาสามากขึ้น และมีทัศนคติที่ดีต่อกิจกรรมลูกเสือ ครูมีความเข้าใจในกระบวนการลูกเสือมากขึ้น สามารถนำไปปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ และมีการสะท้อนปัญหาและแนวทางแก้ไขร่วมกันผ่านการทำ PLC ทุกสัปดาห์ นอกจากนี้ สิ่งที่สถานศึกษาประสบความสำเร็จคือ การเกิดพฤติกรรมอันพึงประสงค์ในผู้เรียน ได้แก่ ความรับผิดชอบในตนเอง มีวินัย สามารถปฏิบัติตามหน้าที่โดยไม่ต้องให้ครูคอยบอก มีจิตอาสา คุณธรรม จริยธรรม จิตสาธารณะ ช่วยเหลือผู้อื่น และแสดงความกตัญญู นอกจากนี้ พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ลดลง เช่น การทะเลาะวิวาท การพูดจาไม่สุภาพ และมีความซื่อสัตย์มากขึ้น ผู้เรียนมีแรงจูงใจและความกระตือรือร้นในการเรียนรู้และสนใจร่วมกิจกรรมลูกเสือมากขึ้น

2.2 กลุ่มครูผู้สอน/ผู้กำกับลูกเสือ ผลที่เกิดขึ้นจากการใช้โปรแกรมการฝึกอบรมลูกเสือในการเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีที่ ตามรายละเอียดโครงสร้างรายวิชา และแผนการจัดการเรียนรู้การเสริมสร้างจิตสำนึกพลเมืองที่ดีด้วยกระบวนการลูกเสือ จำนวนทั้งหมด 7 วิชา 10 กิจกรรม ซึ่งแผนการจัดการเรียนแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ประเภทลูกเสือสำรอง ประเภทลูกเสือสามัญ และประเภทลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่นั้น พบว่า ผู้เรียนมีพฤติกรรมเชิงบวกมากขึ้น มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดีขึ้น และมีความภาคภูมิใจในตนเองเมื่อได้รับคำชื่นชมและโอกาสในการเป็นผู้นำ

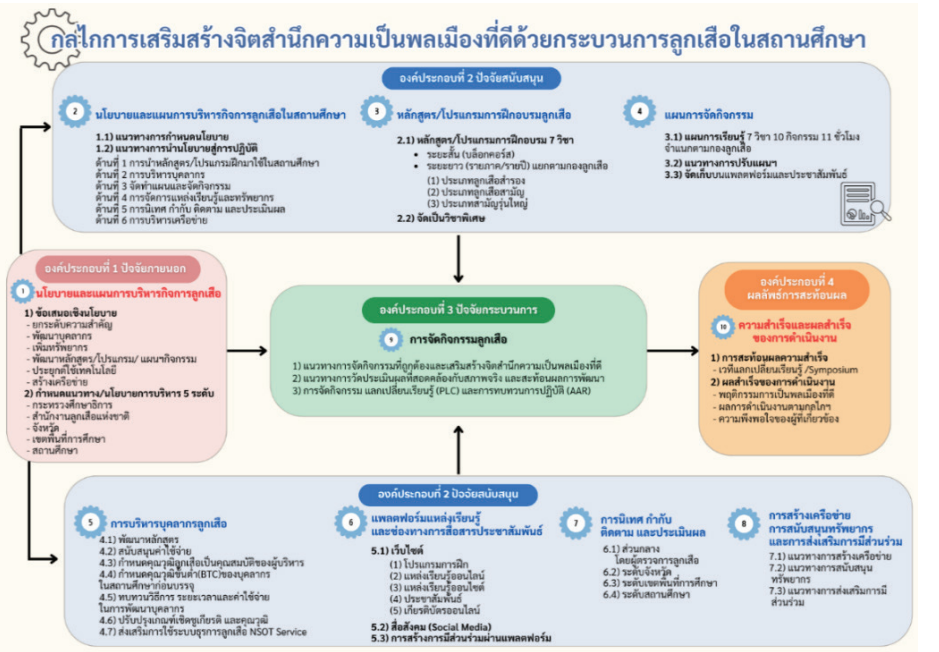
3. ขั้นที่ 3 ผลการประเมินกลไกการเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีด้วยกระบวนการลูกเสือในสถานศึกษา โดยภาพรวมสะท้อนถึงการยอมรับว่ากระบวนการดังกล่าวมีความเหมาะสมและเป็นประโยชน์ในการพัฒนาจิตสำนึกของเยาวชน และมีผลการประเมินความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการนำไปใช้ ดังนี้

กลุ่มผู้ปกครองมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด โดยมีการรับรู้ถึงพฤติกรรมของบุตรหลานที่มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวก ทั้งในด้านคุณธรรม จิตสาธารณะ ความมีระเบียบวินัย และความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ สอดคล้องกับกลุ่มผู้เรียนที่มีความพึงพอใจโดยรวมในระดับมากที่สุด โดยกิจกรรมที่ได้รับการประเมินว่า มีประสิทธิภาพสูง ได้แก่ การเล่นเกมสร้างสรรค์ การแสดงออกของครู และการใช้สื่อประกอบการจัดกิจกรรม และกลุ่มบุคลากรทางการลูกเสือในสถานศึกษามีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ที่ระดับมาก โดยมีความเห็นว่านโยบาย แผนการบริหาร และวิธีการจัดกิจกรรมลูกเสือสามารถส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการนำ Scout Method มาใช้ รวมถึงการนิเทศ กำกับ และติดตามการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ

โดยภาพรวม สถานศึกษาที่นำกลไกการเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีด้วยกระบวนการลูกเสือในสถานศึกษาไปใช้ พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมเชิงบวกเพิ่มขึ้น มีความรับผิดชอบและระเบียบวินัยในตนเองมากขึ้น สามารถปฏิบัติตามหน้าที่ของตนเองได้โดยไม่ต้องได้รับการกำกับจากครูอย่างใกล้ชิด กล้าแสดงออก สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างเหมาะสม มีภาวะผู้นำ มีจิตอาสา มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตสาธารณะ รู้จักช่วยเหลือผู้อื่นและแสดงความกตัญญู ขณะเดียวกันพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนลดลง เช่น การทะเลาะวิวาท การใช้ถ้อยคำไม่สุภาพ และมีความซื่อสัตย์สุจริตเพิ่มมากขึ้น

เมื่อพิจารณาผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า กลไกการเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีด้วยกระบวนการลูกเสือ มีความครบถ้วนทั้งในด้านความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้อง โดยได้รับการรับรองในทุกองค์ประกอบ ผลการวิเคราะห์โดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 4 ด้าน มีค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าความเที่ยงระหว่างผู้ประเมิน (Intraclass Correlation Coefficient: ICC) อยู่ในระดับดีมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสอดคล้องของความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญอย่างมีนัยสำคัญ

จากผลการประเมินข้างต้น โดยสรุปกลไกการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีด้วยกระบวนการลูกเสือในสถานศึกษา มีองค์ประกอบดังภาพ 2

ภาพ 2 กลไกการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีด้วยกระบวนการลูกเสือในสถานศึกษา

จากภาพ 2 กลไกการเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีด้วยกระบวนการลูกเสือในสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 10 ปัจจัย ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ปัจจัยภายนอก มี 1 ปัจจัย คือ นโยบายและแผนการบริหารกิจการลูกเสือ องค์ประกอบที่ 2 ปัจจัยสนับสนุน มี 7 ปัจจัย ได้แก่ 1) นโยบายและแผนการบริหารกิจการลูกเสือในถานศึกษา 2) หลักสูตร/โปรแกรมการฝึกอบรมลูกเสือ 3) แผนการจัดกิจกรรมลูกเสือ 4) การบริหารบุคลากรลูกเสือ 5) แพลตฟอร์มแหล่งเรียนรู้และช่องทางการสื่อสารประชาสัมพันธ์ 6) การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล และ 7) การสร้างเครือข่ายการสนับสนุนทรัพยากรและการส่งเสริมการมีส่วนร่วม องค์ประกอบที่ 3 ปัจจัยกระบวนการ มี 1 ปัจจัย คือ การจัดกิจกรรมลูกเสือ องค์ประกอบที่ 4 ผลลัพธ์การสะท้อนผล มี 1 ปัจจัย คือ ความสำเร็จและผลของการดำเนินงาน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาและปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารกิจการลูกเสือในสถานศึกษา ประกอบด้วย 8 ประเด็น ได้แก่ 1) ความชัดเจนของนโยบาย แผนการบริหารกิจการลูกเสือและแนวปฏิบัติในทุกระดับ 2) หลักสูตรหรือโปรแกรมการฝึกอบรมลูกเสือแกนกลางที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน

3) แผนการจัดกิจกรรมลูกเสือ วิธีการวัดและประเมินผล รวมถึงการสะท้อนผลการพัฒนาผู้เรียน 4) แหล่งเรียนรู้และสื่อแพลตฟอร์มที่เป็นแบบอย่างการปฏิบัติที่ถูกต้องในการจัดกิจกรรมลูกเสือ 5) แผนและแนวทางการนิเทศ กำกับ ติดตามอย่างเป็นระบบ 6) การสนับสนุนและการบริหารงบประมาณ หรือการระดมงบประมาณจากเครือข่ายภายนอก 7) การมีส่วนร่วมจากผู้เกี่ยวข้อง และการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานเครือข่ายภายนอกสถานศึกษา และ 8) การส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาความรู้ทักษะ และคุณวุฒิทางการลูกเสือของบุคลากร ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการบริหารกิจการลูกเสือในหลายสถานศึกษายังขาดระบบการดำเนินงานที่ชัดเจนและต่อเนื่อง ส่งผลให้การจัดกิจกรรมลูกเสือไม่สามารถพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเต็มศักยภาพ โดยเฉพาะปัญหาด้านวินัย ความรับผิดชอบ และพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญของการพัฒนาความเป็นพลเมืองที่ดี ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การบริหารกิจการลูกเสือจำเป็นต้องอาศัยการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน การพัฒนาศักยภาพครูผู้กำกับลูกเสือ การจัดสรรงบประมาณอย่างเหมาะสม และการสร้างความร่วมมือกับชุมชนและเครือข่ายภายนอก เพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมลูกเสือให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับการศึกษาของ ศุภวัฒน์ เทียมศรีรัชนีกร (2563) ที่ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารกิจกรรมลูกเสือในสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โรงเรียนเทศบาลวัดโพธิ์ จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาการจัดกิจกรรมลูกเสือในสถานศึกษา ได้แก่ นโยบายและแผนการจัดกิจกรรมลูกเสือขาดความชัดเจน ครูผู้สอนวิชาลูกเสือไม่มีวุฒิทางการลูกเสือและยังไม่ได้เข้ารับการอบรมวิชาผู้กำกับลูกเสือ ส่งผลให้ขาดความรู้ความเข้าใจในการขอจัดตั้งกองลูกเสือ งบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอ รวมทั้งควรสร้างความร่วมมือกับชุมชนในการใช้ทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนากิจกรรมลูกเสือ ตลอดจนพบว่า ผู้เรียนยังขาดระเบียบวินัยและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ นอกจากนี้ ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการลูกเสือไทยเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีของ สุภาพร จตุรภัทร และเฟื่องอรุณ ปรีดีดิลก (2557) ยังชี้ให้เห็นว่า การพัฒนากิจการลูกเสือไทยเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดี ควรมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ บทบาทหน้าที่ และเกณฑ์มาตรฐานที่ชัดเจน พร้อมทั้งส่งเสริมการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง มีการส่งเสริมและพัฒนา การสร้างคุณค่าและการสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ครูและบุคลากรทางการลูกเสือ และการสร้างความร่วมมือของเครือข่ายเพื่อพัฒนากิจการลูกเสือไทย รวมถึงการพัฒนาระบบฐานข้อมูลให้มีประสิทธิภาพ จากแนวคิดดังกล่าวผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า การพัฒนากิจการลูกเสือจึงจำเป็นต้องมีระบบบริหารอย่างเป็นองค์รวม ครอบคลุมทั้งด้านนโยบาย บุคลากร ทรัพยากร การบริหารจัดการ และการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

กลไกการเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีด้วยกระบวนการลูกเสือในสถานศึกษาประกอบด้วย 10 ด้าน ได้แก่ 1) นโยบายและแผนการบริหารกิจการลูกเสือ 2) นโยบายและแผนการบริหารกิจการลูกเสือในสถานศึกษา 3) หลักสูตร/โปรแกรมการฝึกอบรมลูกเสือ 4) แผนการจัดกิจกรรมลูกเสือ 5) การจัดกิจกรรมลูกเสือเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดี 6) การบริหารบุคลากรลูกเสือ

7) แพลตฟอร์มแหล่งเรียนรู้และช่องทางการสื่อสารประชาสัมพันธ์ 8) การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล 9) การสร้างเครือข่าย การสนับสนุนทรัพยากร และการส่งเสริมการมีส่วนร่วม และ 10) การสะท้อนผลความสำเร็จ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากกระบวนการลูกเสือเป็นกระบวนการทางการศึกษาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ผ่านการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง การทำงานร่วมกัน การมีระเบียบวินัย ความเสียสละ ความรับผิดชอบ และจิตสาธารณะ ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญของการเป็นพลเมืองที่ดีในศตวรรษที่ 21 โดยกลไกดังกล่าวช่วยให้สถานศึกษาสามารถบูรณาการการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นพลเมืองดีเข้ากับการจัดกิจกรรมลูกเสือได้อย่างเป็นระบบ ผลการศึกษานี้มีความเชื่อมโยงกับแนวทางการพัฒนาการลูกเสือไทยเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีของ สุภาพร จตุรภัทร และเฟื่องอรุณ ปรีดีดิลก (2557) ที่เสนอให้มีการกำหนดวิสัยทัศน์ บทบาทหน้าที่ และมาตรฐานการดำเนินงานที่ชัดเจน พร้อมทั้งเน้นการจัดกิจกรรมลูกเสือที่ส่งเสริมความซื่อสัตย์ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางการลูกเสือ ขณะเดียวกันยังสอดรับกับผลการศึกษาแนวทางการพัฒนากิจกรรมลูกเสือให้เป็นเลิศของผู้บริหารโรงเรียนวัดนครเนื่องเขต (ศรีไพจิตร) จังหวัดฉะเชิงเทราของ วุฒิ อิสระกุล (2565) พบว่า แนวทางการพัฒนากิจกรรมลูกเสือให้เป็นเลิศ ควรมีการบริหารและวางแผนกิจกรรมลูกเสืออย่างชัดเจน จัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้เรียนและช่วงวัย ส่งเสริมการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่ดี รวมทั้งประยุกต์ใช้วงจรการบริหารงานคุณภาพ (PDCA) ในการบริหารจัดการและพัฒนานวัตกรรม มีการจัดสรรงบประมาณอย่างเหมาะสม บูรณาการคุณธรรม จริยธรรม และจิตอาสาในการจัดกิจกรรมลูกเสือ ส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาวุฒิทางการลูกเสือและเป็นวิทยากร เผยแพร่ความรู้ ตลอดจนเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วน โดยเฉพาะผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรมลูกเสือ รวมถึงการประยุกต์ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สถานศึกษาควรนำกลไกการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่ดีที่พัฒนาขึ้นไปประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการลูกเสือ โดยบูรณาการทั้ง 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ปัจจัยภายนอก ปัจจัยสนับสนุน ปัจจัยกระบวนการ และผลลัพธ์การสะท้อนผล เพื่อให้การดำเนินงานมีความเป็นระบบและต่อเนื่อง

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดนโยบายและแผนการดำเนินงานกิจการลูกเสือให้ชัดเจน พร้อมทั้งสนับสนุนทรัพยากรและพัฒนาศักยภาพครูผู้กำกับลูกเสืออย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงาน

1.3 กระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานลูกเสือแห่งชาติควรดำเนินการตามข้อเสนอเชิงนโยบายการบริหารกิจการลูกเสือ 6 ด้าน และกำหนดนโยบายการบริหารกิจการลูกเสือ 5 ระดับ ได้แก่ ระดับกระทรวงศึกษาธิการ ระดับสำนักงานลูกเสือแห่งชาติ ระดับจังหวัด ระดับเขตพื้นที่การศึกษา

และระดับสถานศึกษา ตามกลไกการเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีด้วยกระบวนการลูกเสือในองค์ประกอบที่ 1 ปัจจัยภายนอก นโยบายและแผนการบริหารกิจการลูกเสือ เพื่อให้หน่วยงานระดับปฏิบัติมีทิศทางที่ชัดเจนในการพัฒนา

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรพัฒนาโปรแกรมการฝึกอบรมลูกเสือแยกตามระดับชั้นของกองลูกเสือแต่ละประเภท จะช่วยให้โรงเรียนทุกรูปแบบสามารถนำไปใช้ได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น

2.2 ควรมีการนำข้อเสนอเชิงนโยบายสู่การปฏิบัติโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงประเมิน เพื่อกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานตามกลไกการเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีด้วยกระบวนการลูกเสือในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

ปิยพงษ์ คงภักดี. (2565). การพัฒนารูปแบบกระบวนการลูกเสือเพื่อเสริมสร้างวินัยของนักเรียน. *วารสารวิชาการราชภัฏกาญจนบุรี*, *11*(2), 45-56.

วุฒิ อิสระกุล. (2565). แนวทางการพัฒนากิจกรรมลูกเสือให้เป็นเลิศของผู้บริหารโรงเรียนวัดนครเนื่องเขต (ศรีไพจิตร) จังหวัดฉะเชิงเทรา. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์, 22*(33), 400-412.

ศุภวัฒน์ เทียมศรีรัชนีกร. (2563). ศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารกิจกรรมลูกเสือในสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โรงเรียนเทศบาลวัดโพธิ์ จังหวัดชลบุรี. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัยรำไพพรรณี*, *4*(2), 22-32.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). *แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน.* กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ. (2562). *คู่มือกิจกรรมลูกเสือเพื่อการพัฒนาเยาวชน.* กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

สุภัทรา วงษ์จันทร์. (2561). การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยใช้กระบวนการลูกเสือ. *วารสารการบริหารและนวัตกรรมการศึกษา*, *5*(1), 87-98.

สุภาพร จตุรภัทร และ เฟื่องอรุณ ปรีดีดิลก. (2557). แนวทางการพัฒนาการลูกเสือไทยเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดี. วารสารครุศาสตร์, 42(2), 57-70.